

Haridus- ja teaduspoliitika

Soovime Eesti haridus- ja teaduspoliitika teostamiseks saavutada laiapõhjalise kokkuleppe haridus- ja teadusüldsusega ning erakondadeülese konsensuse Riigikogus kõigis valdkonda puudutavates põhiküsimustes. Nende otsuste mõju on pikaajaline ning eesmärkide seadmine vaid ühe valimistsükli ulatuses ei võimalda soovitud tulemusteni jõuda. Haridussüsteemid peavad olema riigi kehtestatud mängureeglite piires autonoomsed ning kohanemisvõimelised väliskeskkonna pidevate muutustega. Meie haridus- ja teaduspoliitika peab kindlustama rahva iseseisva toimetuleku ja heaolu ning pakkuma neile eluaegse õppe põhimõtte järgi pidevat täiendust ja tuge väliskeskkonna pidevate muutustega kohanemiseks. Vaid haridussüsteemi depolitiseerimine vabastab süsteemi juhtimisvigadest, eesmärgistamata reformidest. Senine tarbetu rivaliteet ühetaolisuse edetabelis ei tööta omanäolisuse kasuks. Eesti peab endale ülesandeks seadma ei vähem ega rohkem kui maailma parima, tõhusaima ning kõige paindlikuma haridussüsteemi kiire ülesehitamise, mida saab teha ainult originaalloominguna, mitte teiste tehtut kopeerides. Teadmises, et

- kõige suurem tööpuudus valitseb kõige väiksema haridusega elanike ning noorte hulgas;
  - kord masinatele kaotatud lihttöökohad ei tule kunagi tagasi ;
  - tark hariduspoliitika on parim majanduspoliitika;
  - väike ühiskond püsib teovõimeline ainult kompaktsena, see tähendab - kedagi ei jäeta maha;
  - tark majandus toetub ainult tarkadele inimestele;
  - tippteadus on peamine majandusmootor;
  - inimese õppimisvõime ei suuda iial sammu pidada globaalse teadmistehulga kasvuga;
  - tööd mittevõimaldava haridusega inimene on põhimõtteliselt ühiskonnast välja arvatud heidik;
1. On aeg pikendada õppimise aega, rakendades Eestis kohustusliku keskhariduse (12 klassi), tagades selle sees mitmekesise kutseõppe.
  2. On aeg parandada kutseõppe taset.
  3. On aeg muuta õppeprotsess kooli alumisest ülemise astmeni konkurentsi õhutavalt individuaalõppelt koostöövõimet arendavaks rühmaõppeks, rakendades selleks teadmiste kõrval ka parimat saadaolevat tehnoloogiat.
  4. On aeg kaotada igasugune kohustusliku hariduse omandaja kaudne või varjatud maksustamine, vajadusel fikseerides selle kasvõi põhiseaduses.
  5. On aeg hariduse ühtlase kvaliteedi tagamiseks üle maa. Meil tuleb reorganiseerida kohustuslikku haridust tagav koolivõrk rohkem kogukonnast ja vähem omavalitsusorganist sõltuvaks.
  6. On aeg seadusesse kirjutada nii õpetaja amet kui selle ameti pidaja sotsiaalsed garantiid. Loomes karjäärimudeli, milles on võimalik olla nii õpetaja, õppevahendite looja kui ka teiste õpetajate nõustaja-õpetaja. Seadustame õpetaja ameti loomingulisena, võimaldades ka loomingulist ja enesetäiendamisega seotud puhkust.
  7. On aeg omistada õpetajakutse ka huvikoolide juhendajatele ja sporditreeneritele.
  8. On aeg muuta õppeprogrammid paindlikuks ja isiksusekeskse õppe kaudu vähendada poiste väljalangevust koolist.
  9. On aeg kaotada tööandja erisoodustusmaks tasemekoolitusele (kõrg- ja kutseharidus).
  10. On aeg kuulata haridustöötajate kutseühinguid ja kaasata nad rohkem otsuste tegemisse.
  11. On aeg suurendada ülikoolide autonoomiat kehtivas avalik-õiguslikus raamistikus. Soosime Eesti kõrghariduse, sh avalike ülikoolide perspektiivset ühinemist harmooniliseks tervikuks seniste ülikoolide koostööna vormuva Eesti Ülikoolina.
  12. On aeg keskenduda kvaliteedile teaduse rahastamisel, mitte seada eesmärgiks raha kõigi vahel enam-vähem ühtlaselt ärajagamist. Teaduse hindamissüsteem annab nii selleks kui ka teaduse mõtestatud arendamiseks hea eelduse. Tänapäev olukord on jätkuvalt selline, et sõltumata tulemuslikkusest on riiklik teadusrahastus kõigile teadlastele enam-vähem ühesugune, asutusi rahastatakse massi, mitte oivalisuse järgi.
  13. On aeg luua rahvusvaheliselt levinud, innustav teadlaste karjäärimudel. Selline, milles korduvalt tulemuslikud teadlased säilitavad oma akadeemilise positsiooni, mis on omakorda aluseks akadeemilisel vabadusele, mis omakorda tagab loomingu õitsemise ja tulemuslikkuse ja teadlase rahvusvahelise silmapaistvuse. Akadeemiline vabadus on teadusloomingu oluline eeldus, et õpetlasel oleks võimalik häirimatult kasutada väljavõideldud rahalisi ja tehnilisi vahendeid ning keskenduda tulemuslikule õpetamisele ja rahvusvaheliselt tunnustatud teadusele.
  14. On aeg kindlustada kõigile võimekaile tasuta juurdepääs kõrgharidusele ja kraadiõpingutele.
  15. On aeg maksta elamisväärsed stipendiume kõigile riigitellimuslikel õppekohtadel kõrghariduse omandajatele ja siduda nad lepingulise kohustusega, kas jätkata kraadiõppes või töötada pärast lõpetamist 3-5 aasta jooksul avaliku sektori vajadustele vastavatel töökohtadel.
  16. On aeg kinnitada, et ka üleilmastumise ja keelelise vabaduse tingimustes ei ole Eesti avaliku hariduse kõigil astmetel alusharidusest doktoriõppeni eestikeelsele õppele usutavat alternatiivi.

Majanduspoliitika

Juba enne majanduskriisi teket osutasime tõsiasjale, et meie majanduse ülesehitus ei vasta soovile turvaliselt turgudelt parimat tulu teenida. Ekspordita aga majandus ei toimi, nagu pole ka edu võimalik töö madala tõhususe juures, mille tõttu meil on madalad palgad ja liiga kiire inflatsioon. Inflatsiooni käivitumise põhjused on Eesti otsuses liituda Euroopa Liiduga. Selle, maailma kallima kaubamaja kõrged hinnad mõjutavad ka meid. Liitumistingimuste osa oli ka

kokkulepe siduda Eesti 2013. aastast Põhjamaade elektri vabaturuga. Tõusvate hindadega ei ole võimalik võidelda ega neid turuolukorras reguleerida. Muutustega kohanemiseks on üks tee: muuta majanduse ülesehitust, kasvatada tööviljakust ja panustada jõuliselt paremasse haridusse ning ettevõtlust toetavasse teadusse. Nagu ei taastu tehnikale kaotatud lihttöökohad, ei taastu ka majanduslanguse eelne mullitav ja raiskav majandus. Teades, et lääne ühiskond vananeb ja seda peetakse jätkusuutmatuse ilminguks, arvame vastupidiselt, et lääne kultuuri- ja majandusruum on ennekõike kõrge haridustaseme ning loovuse ja kogemuse tõttu just muudest jätkusuutlikum. Jätkusuutmatuks muudame me selle muutunud keskkonnaga ebakõlalise töö- ja pensionikorraldusega. Vajame töökorraldust, kus kõik inimesed saavad teha võimalikult tervena jõukohast tööd kogu elu.

1. On aeg vähendada majanduse energiamahukust ning vähendada kiiresti taastumatute energiaallikate kasutamist. Teadmised ja ressurss taastuvalikate ulatuslikuks kasutamiseks on olemas.
2. On aeg tegeleda Eesti majanduse struktuuriga ning nihutada seda loodushoidlikumas ja arukamas suunas, sest piiramatu tarbimispidu on lõppenud. Kõrgema tööviljakuse korral annab ka tänane maksukorraldus piisavalt riigitulusid ning maksusüsteemi oluliste muutustega saame tegeleda kohe, kui on saavutatud parem töö tõhusus.
3. On aeg rakendada loodusvarade arvestusel põhinev majanduse aruandlus nii ettevõtete kui riigi jaoks - teadmata, milline on meie jälg Eestis ja Maal ei ole võimalik seda ka vähendada ega korrigeerida.
4. On aeg meie loodusressursside väärtustamiseks. Loodusvara maksustamine on õigustatud loomaks eeldusi ühiskonna võtmeprobleemide - nagu vaesus, leevendamiseks ning investeerimiskapitali leidmiseks. Kuna põlevkivi hakatakse tulevikus kasutama aina rohkem tehisliku vedelkütuse tootmiseks, oleme seda meelt, et sel puhul peaks olema põlevkivi kasutustasu seotud nafta turuhinnaga.
5. On aeg toetada aruka elektrivõrgu loomist, et tarbija saaks valida endale sobilikuma tarbimispaketi ning vajadusel muutuda ka tarbijast näiteks energiamüüjaks, kui tema koduvõrguga on seotud sinna laadimiseks ühendatud elektrisõiduk; alates 2013. aastast on Eestis elektrienergia vabaturg, kus kulude kokkuhoid saab tulla nii arukast tarbimisest kui otsesest energia kokkuhoiust.
6. On aeg kasutada Eestis leiduvat võimekust luua maailmaturul innovaatilisi ja konkurentsivõimelisi lahendusi. Tarkvõrk (smart grid) on täna enim arenev energiamajanduse kontseptsioon maailmas, mille toetamine on hädavajalik meie konkurentsivõime kindlustamiseks.
7. On aeg toetada heade ideede panekut ahvatlevasse ja inimpärasesse vormi - soovime pakkuda rohkem tuge heale disainile, mis Eesti kauba ja ideede müüki parandaks.
8. On aeg alustada ulatuslike investeerimistoetustega soojus- ja elektrienergia tootmiseks kodude, koolide, haiglate ja muude avalike asutuste juures, finantsallikaks kasutades ennekõike CO2 kaubandusest saadavat tulu.
9. On aeg eelisarendada ühistransporti, seades linnades planeeringunõuded pendelrände vähendamiseks ning ühistranspordi eelissõidu- ja kergliiklusradade ehitamiseks;
10. On aeg taotleda Euroopa Liidu struktuurivahendeid Tallinn-Riia-Varssavi kiirrongiliikluse kiireks taastamiseks ning keskpikas perspektiivis Rail Baltica väljaehitamiseks;
11. On aeg toetada elektrisõidukite soetamist ning rajada nende laadimiseks vajalik infrastruktuur. Elektrisõidukid on parim lahendus muutliku loomuga taastuenergia talletamiseks ja meie kütusesõltuvuse vähendamiseks. Säästmine algab targast majandamisest ja parimast tehnoloogiast (elektriauto kasutamisele on energiakulu vaid 2 senti kilomeetri kohta bensiinisõidukil 8-9 senti).
12. On aeg jätkata jõulist ja kasvavat toetust energiasäästlikule ehitamisele ja renoveerimisele, sest see on parim vastus paratamatult tõusvatele energiahindadele.
13. On aeg pakkuda väikeettevõtetele ja tulundusühistutele kompaktsed ja teisedatavaid väiketootmise tehnoloogiaid: väikekõoke, lihatööstusi, meiereisid, pagaritööstusi ja töökodasid.
14. On aeg toetada Eesti majanduse suuremat automatiseeritust, et ennetada võõrtööjõu vajadust ja sisserännet. Lisaks tööstuse robotiseerimiskavale toetame ka arendustegevust nii põllumajanduses kui olmes vajalike robotite ning automaatide loomiseks.
15. On aeg saada mereäärsest riigist mereriigiks. Seadusi ja reegleid tuleb muuta nii, et meie merendusklaster oleks konkurentsivõimeline ja Eesti reederite laevad tuleksid tagasi Eesti lipu alla. Merenduses ei konkureeri enam ettevõtted vaid riigid ja regioonid. Eesti riiklik merenduspoliitika peab muutuma jõuliseks.
16. On aeg tekitada uusi töökohti just arukalt ja jätkusuutlikult investeerides ning investeeringuid toetades. Investeeringud kodude energiasäästu loovad uusi töökohti ehitussektoris. Investeeringud haridusse muudavad aga rahva kohanemisvõimeliseks, et tulevased kriisid meid vähem mõjutaks.
17. On aeg taastada tööhõive majanduse struktuuri muutmise ning õigesti sihitud hariduspoliitika kaudu. Investeerimistoetused uutesse lahendustesse ning uute turgude leidmine loob uusi töökohti, näiteks keskendumine hoonete energiasäästule nii renoveerimisel kui ehitamisel taastab märkimisväärse hulga töökohti ehitussektoris.
18. On aeg õppida ja õpetada tõhusa ajaefektiivse töö korraldamist, et palgad ning pensionid pööraksid kiiremini tõusuteele. Vaid jätkusuutlikud ja keskkonna võimalusi arvestavad investeeringud on stabiilse majanduse ja stabiilsete töökohtade loojaks. Soovides kiiret kasumit, on võimalik seda saavutada kahjuks vaid inimese tervise ja looduse arvelt. Kodu ei ehitata ju selleks, et see tulu toodaks, vaid selleks, et see oleks kestev, mugav ja tervislik. Nii tuleb teha rohkem jätkusuutlikke valikuid ka ühiskonnas.
19. On aeg alandada normaltööaeg 40 tunnilt 32 tunnile nädalas, luues nii eeldusi efektiivsemaks tööajakasutuseks ja tagada töövõime pikemateks aastateks.
20. On aeg kaaluda, kas ühistransport peaks olema tasuta. Täna on subsidiumite tase linnade ühistranspordis kasvanud kahe kolmandiku kuni kolmveerandini. Piletimüük ja jänestepüük neelavad nii raha kui inimväärkust. Tasuta ühistransport oleks ilmselt kuluefektiivsem ja eesmärgipärasem: paneks inimesi autosid koju jätma ja seeläbi linna elukeskkonda puhtamaks ja ohutumaks tegema.
21. On aeg toetada kohalikku ettevõtlust. Kohaliku ettevõtluse arengule on suureks takistuseks kapitali puudumine, kuigi on olemas nõudlus kvaliteetse ja taskukohase

- kohaliku toodangu järele.
22. On aeg luua ettevõtetele e-riigi teenusena arveldamis- ja raamatupidamiskeskond, milles toimides on automaatselt korraldatud majanduslik arvepidamine, maksude maksmine ja statistiline aruandlus samal moel nagu täna on olemas võimalus e-maksuametis kasutada eeltäidetud tuludeklaratsioone. Mõistes, et väikeettevõtete probleemiks on sageli kassavoo puudujääk, pakume võimaluse sellises arvelduskeskkonnas maksta riigimaksud makse tegemise hetkel, kuid käibemaksu maksmise kohustus tekiks sellest keskkonnast väljastatud arve laekumise hetkel.
  23. On aeg suurendada rahvusvahelist finantsstabiilsust muuhulgas läbi nn. Tobini maksu (rahvusvahelistelt rahaülekannetelt võetav tagasihoidliku suurusega maks) sisseseadmise ja maksuparadiisidele embargo kehtestamise. Seda saab teha vaid riikidevahelises koostöös, muutes sellist arusaama meie väärtuspõhise välispoliitika osaks.

Kultuuripoliitika

Eesti kultuuripoliitika kujundamise ja kultuurielu juhtimise kehtiv süsteem on jõudnud oma oodatud pankrotini, sest ei ole juba aastaid arvestanud muutuva ühiskonna võimaluste ja vajadustega. Strateegilise planeerimise asendumine üksikotsustega on viinud süsteemi kriisini, mille nähtavateks sümptomiteks on sagenevad personali-, finants- ja haldusprobleemid kultuuriministeeriumi valitsemisalas. Aina uute kultuurihoonete rajamise kampaania, nagu ka lubadused „jätkata“, „toetada“, „parandada“ ja „tõhustada“, ei näita väljapääsu kriisist. Kultuuriametnikke kannustab endiselt soov kultuuriprotsesse ning loomevaldkondades tegutsevaid inimesi juhtida hierarhiliste mudelite järgi ülalt alla, „jagades ja valitsedes“, ent samas püstitades loovisikutele ja institutsioonidele majanduslikke eesmärgi, mida Eesti kultuuriruumis pole vabaturu reeglite põhjal võimalik saavutada. Tagajärjeks on institutsioonide kidumine ning inimeste stress. On asjatu nõuda võimatut. Parima tulemuse nimel on aeg lõpetada jäik eristumine ja keskenduda ühtsele eesmärgile.

1. On aeg austada põhiseadust, mille järgi on Eesti riigi ülim mõte luua kodanikele parimad tingimused kultuurse, vaimselt täisväärtusliku elu elamiseks, aga mitte riikliku „kunstitootmise“ juhtimiseks ning korraldamiseks. Tehnoloogiliselt pidevalt täiustuvas ühiskonnas jäävad muudest kauemaks kestma just loomingulised töökohad ning nende osakaal nii tööhõives kui ka rahvamajanduse arvestuses kasvab.
2. On aeg usaldada otsustes kultuurivaldkonna esindajaid, kes moodustavad akadeemilise kõrval ühiskonna kõige loomingulisema, harituma ja seega ka paremini toimetuleva ning iseseisvaima otsustusvõimega osa. Mida suurem on selle ühiskonnaosa autonoomia, vaba otsustusõigus oma valdkonna piires, seda rahulolevamad on inimesed, seda paremini korrastatud keskkond. Ausus ja vabadus on õnne alus.
3. On aeg riikliku kultuuripoliitika prioriteediks seada isikute ja asutuste autonoomia suurendamine vastavalt nende enda sõnastatud põhimõtetele. Üleilmsete võrkstruktuuride õitsengu ajajärgul on põhjust soosida ka kultuurikandjate organiseerumist võrgustikuks. See selgitaks kõige paremini, demokraatlikumalt ja samas efektiivsemalt välja valdkonna tegelikud hetkevajadused ning strateegilise kursi, mille alusel riigil oleks võimalik kehtestada vajalikke regulatsioone ning rahastamist.
4. On aeg nõuda kultuuriministeeriumi täielikku reorganiseerimist ning selle senise otsustusprotsessi asendamist valdkonnasisese konsensus- ja otsedemokraatiaga.
5. On aeg rajada kultuuriväärtuste kaitse riigikaitsega võrdväärtsetele finantsalustele. See tähendab pikaajalise kokkuleppena kultuuri stabiilseks finantseerimiseks eraldatavat fikseeritud osa (2%) rahvuslikust rikkusest.
6. On aeg kõigi loovate kodanike osavõtul sõnastada uus, Eesti XXI sajandi kultuuripoliitika, mille alusmüüri moodustavad inimeste võrk, ulatuslik autonoomia, konsensuslik otsustusprotsess, kogukondlik korraldus/haldus ning pikaajalised riiklikud finantstagatised.

Sotsiaalpoliitika

Roheline ühiskond on terve ühiskond. Sellepärast peame sotsiaalkindlustust ja tervishoiukulutusi investeringuks rahva tervisesse. See on kindlustunde looja tulevastele põlvedele ning seda vajab meie ühiskond kõige enam. Hea tervis on terve majanduse aluseks. Kogu Eestimaa Roheliste tegevus on suunatud sellele, et Eesti inimesed elaksid kauem tervena ning elurõõm oleks meie kõigi põhiõigus. Et tervelt elatud aastaid ja kindlustunnet lisanduks, algatame järgmised suunamuutused:

1. On aeg, peale põhjalikku arutelu, rakendada riiklik kodanikupalk, mis tagaks kõigile kindlustunde. Seda lisaks pensionitele ja emapalgale. Kodanikupalk asendaks eelkõige täiesti ebapiisavat 19 EUR lastetoetust ning toimetulekutoetust, mille taotlemine on täna töömahukas ja aeganõudev. Nii jääb sotsiaaltöötajatel rohkem aega inimeste vahetuks abistamiseks. Kas kodanikupalka saavad lapsed, eakad, puuetega inimesed, nende hooldajad, töötud, puudustkannatavad või antakse seda tööpoolest kõigile kodanikele – see on ühiste arutelude koht. Võimalusi on palju – peame koos leidma Eestile sobivaima. Kodanikupalga allikana näeme õliks toodetava põlevkivi naftahinnapõhist maksustamist ning seniste sotsiaaltoetuste reorganiseerimisest vabanevaid vahendeid. Selle sammu tulemusena väheneb bürokraatia ning kindlasti ka kuritegevus.
2. On aeg leida tervishoiule lisaraha, et see kasvaks arenenud riikidele omase 7%ni SKPst. Ühe võimalusena näeme vabatahtlikku lisa- või täiendkindlustust, aga ka ressursitasude suunamist tervishoidu (täna ei sisaldu põlevkivitööstuse tervisekulutused põlevkivitoodete hinnas!). Täna ei sisaldu tervishoiule eraldatav raha ilmselgelt kasvavaid vajadusi sõltumata sellest, kuidas seda vähest jagada. Lisaraha peaks eelkõige minema ennetusse, taastus- ja järelravisse, et arstide heast tööst võimalikult

- palju kasu oleks.
- On aeg siduda ennetuse, ravi, taastusravi ning hoolduse funktsioonid üheks tervikuks. Uued ja tõhusad ravimid peavad kiiremini jõudma soodusravimite nimekirja ja kasutusse. Inimese enda makstav omaosalustasu ravimite eest peab kindlasti vähenema.
  - On aeg võtta haiglate juhtimine poliitikute käest ära. Anname juhtkonna valimisel ja valdkonna arengut määravate otsuste langetamisel otsustusõiguse erialaliitudele ja haigla meditsiinitöötajatele. Meditsiinielu võtmeküsimusi otsustagu need, kes asjatundjatena murekohti kõige lähemalt näevad.
  - On aeg luua vabatahtlik terviselepingute süsteem, millega patsient kohustub täitma oma tervisekava ning mille alusel ta saab soodustusi isiklikuks tervise-edenduseks. Selline süsteem annaks ka inimestele selge hoiaku, et igaüks peab seisma hea oma tervise hoidmise eest.
  - On aeg vabastada erisoodustusmaksust raviteenused, sealhulgas hambaravi ning taastusravi ja tõhusad haiguste ennetamise viisid. Eestimaa Rohelised on vastava eelnõu Riigikogule esitanud ja esitame seda niikaua, kuni see saab vastu võetud.
  - On aeg anda inimestele võimalus koguda raviraha isiklikku maksuvabasse fondi.
  - On aeg sisse viia tööõnnetus- ja kutsehaiguskindlustussüsteem.
  - On aeg üle vaadata puuetega inimestele pakutavate teenuste nimekiri ja kvaliteet ning tagada abivahendite kompenseerimine.
  - On aeg tervishoidu raha juurde tuua ning arstide-õdede Eestist lahkumist vähendada läbi tervishoiuteenuste ekspordi, mille kohaselt naaberriikide patsiendid saavad Eestis ravi ja hooldust ning nende makstud raviraha jääb Eestisse.
  - On aeg individuaalseks lähenemiseks nii ümberõppes kui sotsiaaltöös. Oleme ühiskonnana tugevad ja kindlad, kui igale inimesele – olgu ta vana või noor, puudega või mitte, on olemas Eesti elu edendav töökoht.
  - On aeg väärtustada kodumaist ja puhast toitu, sest vaid see on võti tugeva rahva tervise juurde. Me piirame otsustavalt transrasvade ja asovärvide kasutamist toidus. Vastavad seaduseelnõud on esitamiseks valmis juba täna. Eelistame kodumaist mahetoitu lasteaedades, koolides, kaitseväes jt riigi ja kohaliku omavalitsuste hallatavates asutustes.
  - On aeg raskendada tervist hävitavate ainete kättesaadavust. Peame vajalikuks nulltolerantsi põhimõtte rakendamist narkootikumide müügi ja vahendamise suhtes. Toetame kõigi õigust tubakavabale keskkonnale.
  - On aeg ohutuks roheliseks liiklemiseks. Et lastel oleks, kus mängida ning täiskasvanud saaksid jalgsi, jalgratta ning ühistranspordiga liikuda hästi ja ohutult, teeme kõigi projektide ja planeeringute puhul kohustuslikuks tervise- ja turvalisusauditi. Me seame eesmärgiks olukorra, kus inimestel oleks võimalik kodu lähedal tegeleda endale meelepärase sportliku tegevusega.
  - On aeg toetada kehakultuuri ja sporti, mille eesmärgiks on rahva tervise säilitamine ja parandamine ning vaba aja veetmise võimaluste sisukamaks muutmine. Investeeringud spordirajatistesse peavad teenima võimalikult suure harrastajatehulga huve ning sporditaristu rajamise riikliku toetamise eeltingimuseks on kaasaegsed ja energiaefektiivsed ning looduskeskonda mitte reostatavad projektid. Riik peab toetama suurima osavõtjatehulgaga rahvaspordiüritusi läbi riigiasutuste toetava suhtumise ning igakülgse abi.
  - On aeg hukka mõista igasugune julmus ja endast nõrgemate väärkohtlemine, kaasa arvatud ka koolivägivalla ja inimkaubandusega seotud väärkohtlemine. Peame seda tegema seadusest tulenevate võimaluste täie rangusega.
  - On aeg kaitsta inimkaubanduse ohvreid ning karistada selle tööstusharu organiseerijaid. Lubame seda teades, et meie ühiskond on täpselt nii terve, kui terved on selle kõige nõrgemad liikmed.
  - On aeg vastu võtta senisest toimivamad seadused perevägivallaga võitlemise tõhustamiseks. Loodava seadusemuudatuse eesmärk on see, et kuriteo avalduse tagasivõtmine ohvri poolt ei takistaks kodus toime pandud kuritegude edasist uurimist. Kodust peab lahkuma vägivallatseja, mitte kannatanu. Ainult nii saame anda ühiskonnale selge signaali, et eluterve keskkond ja selle kaitse peab ulatuma ka koduseinte vahele.
  - On aeg algetada debatt ühiskonnas selleks, et väärteona karistada seksi ostmist, kui inimväärkuse seisukohast ebamoraalset teguviisi.
  - On aeg tõhusamalt kaitsta loomi julmade inimeste eest. Kindlasti peame õigeks kaitsta seadustega neid, kes ise enda kaitseks sõna võtta ei saa. Astume välja loomade julma kohtlemise vastu senisest tõhusamate ja karmimate meetmetega. Nende inimeste karistusi, kes põhjustavad loomadele tahtlikult füüsilist valu, kannatusi või kohtlevad neid eriti julmal viisil, tuleb oluliselt karmistada. Loomi väärkohelnud isikult tuleks kogu eluks loomapidamisõigus ära võtta. Loomakaitsega tegelevatele kodanikeühendustele tuleb anda suuremad õigused loomade sisuliseks kaitseks.
  - On aeg lõpetada loomade piinamine karusloomakasvandustes ja loomatsirkustes.
  - On aeg kehtestada üleriigiline lemmikloomade register ja kiipimiskohustus! Vaid see lõpetab loomahülgaajate karistamatu tegutsemise.

Keskkonnapoliitika

Maa elurikkuse säilimine on inimkonna kestmise eeldus. Peame pühaks iga inimese õigust puhtale õhule ja veele ega käsitle elu mitmekesisuse säilitamist rikka ühiskonna lõbuna, vaid inimkonna ellujäämiseks vajaliku eeldusena. Seetõttu ei ole liikide väljasuremisohu seadmine lühiajalistest majanduslikest kaalutlustest lähtuvalt põhimõtteliselt vastuvõetav.Meie eesmärgiks on tagada Eestile omaste looduslike liikide ja elupaikade säilimine ning hea seisund. Looduskaitseliste eesmärkide saavutamises on võtmeküsimuseks selgitustöö elanikkonna seas ja hea koostöö kohalike elanike ning looduskaitse korraldajate vahel.

- On aeg tagada riiklikul tasemel looduskaitseliste kompetentsi säilimine ja areng Eestis.
- On aeg senisest enam otsida ja teha koostööd keskkonnavaldkonna

kodanikuühendustega, seda nii üldisemate sihtide seadmisel kui konkreetsete teenuste delegeerimisel: näiteks kaitsealade haldamisel, kaitsekorralduslike tööde juhtimisel, keskkonnajärelvalves looduskaitse abiinspektoritena.

3. On aeg tagada metsade säästva kasutuse nõuded nii era- kui riigimetsas. Metsade kasutus peab olema planeeritud arvestades erinevate metsatüüpidega ja vanade metsade säilimise vajadusega, mille pidev olemasolu on oluline kõige enam ohustatud metsade elurikkuse säilimiseks. Metsaelustiku kaitseks parandatakse kaitsealade võrgustiku esinduslikkust ja sidusust ning tagatakse vääriselupaikade säilimine.
4. On aeg teadvustada, et raskelt ennustatavad muutused keskkonnas ja kliimas on ohuks heaolule ja julgeolekule. Soovime, et Eesti oleks teenäitajaks kliima- ja keskkonnahoolealastes tegevustes. Eesti kliimapoliitika eesmärk ei pea olema mitte ainuüksi "sooja õhu" ehk CO2 kvootide müügiedu, vaid kasvuhoonegaaside emissioonide ulatuslik vähendamine, muuhulgas transpordisektoris.
5. On aeg muuta keskkonnaseadusi. Keskkonnaseadusandlus peab olema suunatud keskkonna tegelikule kaitsele, mitte lähtuma bürokraatlikest eelarvamustest. Seadus peab võimaldama ettevaatuspõhimõtte sisulist rakendamist keskkonda puudutavate kaalutusotsuste langetamisel. Kaitstud peab olema nii elurikkus kui ka elumuster.
6. On aeg lähtuda keskkonnakaitstes põhimõttest, et mistahes tegevuse käivitamise hetkeks peavad vajalikud loodushoiu- ja keskkonnakaitse meetmed olema juba arvesse võetud ja planeeritud. Keskkonnamõjude hindamise protsess peab olema sõltumatu arendajast ja selle kulud finantseeritakse avaliku fondi vahenditest, millesse teevad sissemakseid arendajad.
7. On aeg panustada riigi reostustõrje ja keskkonnakahjude peatamise ja ennetamise võimekusse, luues õlifondi, kuhu koguneks vahendid reostusohu ja keskkonnakahjude potentsiaalsetelt tekitajatelt.
8. On aeg lähtuda keskkonnahoiu ja -kaitse puhul ka inimese, kui ühe liigi elukeskkonna kaitsest, väärtustades lisaks looduslikule ka sotsiaalset ja vaimset keskkonda. See puudutab muuhulgas ka inimeste tegevusest mõjutatud poollooduslikke piirkondi ning inimese loodud tehiskeskkondi, näiteks hiied, miljööväärtuslikud alad jms.
9. On aeg arvestada kohaliku elanikkonna huve ja vajadusi loodusvarade kasutuselevõtul. Keskkonna- ja loodusressursside lubade menetlusprotsessi kaasame asjasse puutuva kohaliku elanikkonna, otsustusprotsessi tuleb kaasata kõik osapooled, keda see puudutab. Loodusressursi kasutaja peab kompenseerima oma tegevusest tekkiva kahju loodusele ja elanikkonnale.

Maaelu- ja põllumajanduspoliitika

Eestimaa Roheliste põhiseisukohaks on veendumus, et elu maal peab paranema. See on Eesti jätkusuutlikkuse eelduseks. Selleks oleme loonud programmi, mis toob maapiirkondadesse tagasi nii töö kui ka väärika elu võimalused. Nagu iga inimene peab olema võrdne teiste seas, peab see printsiip kehtima ka ettevõtluses, eesmärgiks aus ja väärikas suhtumine väikeste ja suurte vahel.

1. On aeg vaadata üle põllumajandussektori bürokraatia ning lihtsustada ettevõtete toimimist, toetuste taotlemist ja kasutamist. Nõuame põllumajandustoetuste ühtlustamist Euroopa Liidu sees ja ühise põllumajanduspoliitika muutmist keskkonnasõbralikuks, mahe- ja väiketootjaid ausalt kohtlevaks.
2. On aeg tagada, et meie leib ja leivakõrvane oleksid tervislikud ning toodetud looduse suhtes vastutustundlikult. Selleks toetame kohalikku väike- ja mahetootmist. Loomes ulatusliku investeerimisabi ühistutele väiketootmise ja turustamise toetamiseks meetmetega, mis on suunatud tööviljakuse tõstmiseks väiketootmises ning ühistulise tegevuse arendamiseks.
3. 'On aeg teha korda teed ja tagada toimiv ühistransport ka kõige kaugemates maapiirkondades. Tagame teede sõidetavuse ka jalgratturitele ja tihedama liiklusega piirkondades arendame välja kergliiklusteed.
4. On aeg toetada maaelu mitmekesisust, peretalude arengut ja nende elujõudu ka ääremaadel, hoides seeläbi põllumajandusmaa elurikkust ning tehes eestimaise mahetoidu laialt kättesaadavaks.
5. On aeg tähtsustada kõike olulist, et inimeste ja maa vaheline koostoomimine tasakaalustada. Alustame sellest, mida meie siin ja praegu teha suudame. Loomes uusi töökohti energeetikasektoris.
6. On aeg toota osa elektrist ja soojusest kohapeal, päikesest ja tuulest ning teistest taastuvenergiast allikatest. Avame meetmed võsa, heina ja energeetiliste põllukultuuride laialdasemaks kasutuselevõtuks kohalikus energeetikas. Toetame elektri- ja soojuse hajussüsteemide loojaid ja kasutuselevõtjaid.
7. On aeg tagada riigi, sideoperaatorite ja kohaliku kogukonna koostöös kiire internetiühendus ja kaugtöövõimalus igas Eestimaa külas. Jätkame riigi investeeringuid kiire internetiühenduse tagamiseks põhiteenusena kõigile. Üksteisega ühenduses olemine ja kiire kommunikatsioon lisab uusi võimalusi ja lisaväärtusi.
8. On aeg tagada kohaliku kogukonna võimalused osaleda oma eluolu puudutavate otsuste langetamisel ka riiklikul tasandil.
9. On aeg luua roheline maaelu, et elukeskkond oleks väärikas kõikjal Eestimaal. Tagame iga seaduseelnõu regionaalpoliitilise mõju analüüsi ning lõpetame riikliku ääremaastamise.
10. On aeg mõista, et meil on vaid üks Eesti.

Sisejulgeolek

Ohutum elukeskkond ja igaühe turvatunde suurenemine peab väljenduma hukkunute arvu vähenemises. Tule- ja uppumissurmade ning liiklusõnnetustes hukkunute arv ei ole edetabel, kuhu me tahame kuuluda. Kõikide ühiskonnaliikmete turvalisuse peab kindlustama avaliku, era- ja mittetulundussektori tõhus koostöö, mis toimub nii riiklikul kui ka kohalikul tasandil ning mille

läbivaks suunaks on ohtude ennetamine. Turvalisus ei saa olla projektipõhine, selleks on tarvis leida jätkusuutlikud rahastamismudelid kõigile siseturvalisusesse panustajatele. Suurenema peavad elanike oskus ohuolukorras õigesti toimida ning teadmised enese ja teiste hättasattunute aitamiseks.

1. On aeg lõpetada politseistruktuuri pidev nõrgestamine erinevate reformide läbi. Politseinikud peavad tagasi pöörduma oma põhifunktsiooni - elanike ning nende vara kaitse ning avaliku korra tagamise juurde. Menetlus kvaliteedi tõstmine tõstab tööviljakust ja lõpetab ühtlasi raiskamise kallite kohtulahendite näol. Lõpetada politsei töö hindamine väljamõeldud indikaatorite abil ning kasutada indikaatorite väljatöötamise ning hindamise arvelt vabanenud ressursi avaliku korra reaalseks kaitseks.
2. On aeg kehtestada päästjatele politseinikega võrdväärsed sotsiaalsed garantiid.
3. On aeg väärtustada abipolitseinike ning abipäästjate panust kogukonna turvatunde suurenemisse. Kodanikualgatuse korras riigi funktsioonidele kaasaaitajatele tuleb tagada vähemalt riigipoolne tervisekindlustus ning neid kaasaaitajaid koondavate organisatsioonide jätkusuutlikus.
4. On aeg asuda rahvusvaheliste konventsioonidega võetud kohustusi siseturvalisuse alal ka tegelikult täitma. Panustada tuleb keskkonnakahjuga seotud õnnetustele reageerimise võimekuse tõstmisse.
5. On aeg tõsta politseiniku, päästja ja piirivalvuri elukutse taas au sisse, luues haridusel, kogemustel ning isikuomadustel põhinev karjäärimudel.

Kaitse- ja julgeolekupoliitika

Kaitse- ja julgeolekupoliitika eesmärk on jätkusuutlikult tagada meie riigi, rahva, ühiskonna ja keskkonna turvaline ja vaba areng. Eesti julgeoleku- ja kaitsepoliitika peab oma olemuselt olema rahvuslikest huvidest lähtuv ja kodanike õigusi kaitsev demokraatlik väärtuspoliitika. Meie eesmärk on uues Riigikogus saavutada erakondadeülene kokkulepe riigikaitse ja julgeolekupoliitika põhilistes küsimustes, näiteks iseseisev kaitsevõime, totaal- ja territoriaalkaitse süsteem, jagamatu julgeolek NATO raames, ajateenistus, kaitseväe elukutselise segmendi roll ja kaitseväe, julgeolekuasutuste ning Kaitseliidu juhtimine ja tsiviilkontroll. Erakondlikud erimeelsused neis küsimustes on iseenesest oht riigi ja rahva julgeolekule.

1. On aeg esmatähtsustada iseseisva kaitsevõime arendamist. Me toetame rahvusvahelise missioonivõimekuse ja koostöö arendamist sellistes vormides, mis ühtlasi tugevdavad Eesti iseseisvat kaitsevõimet.
2. On aeg siduda keskkonnaprobleemidest lähtuvate julgeolekuohtude käsitlemine senisest enam Eesti julgeolekupoliitikaga. Juba täna võivad veepuudusest, kliimamuutustest või keskkonnareostusest tingitud põgenikevood ja relvakonfliktid tuua kaasa ka Eesti julgeolekukeskkonna halvenemise. Eesti peab senisest aktiivsemalt osalema rahvusvahelises koostöös siduvate rahvusvaheliste kliimalepete sõlmimiseks ja olema valmis reageerima keskkonnakatastroofidest tulenevatele julgeolekuohtudele.
3. On aeg riigikaitse süsteem siduda teiste julgeolekuvaldkondadega, et rahvuslik julgeolek oleks üks aukudeta tervik. Tänapäeva ohud on sageli nn. hübriidohud, mille tõrjumiseks on vaja laiapõhjalise riigikaitse põhimõtted ka tegelikult rakendada ja luua integreeritud julgeolekusüsteem. Lõpetame julgeoleku tagamise killustatuse erinevate riigiasutuste vahel ja algatame riikliku kriisikeskuse loomise, mille rolliks on tervikliku ohupildi koostamine, selle pidev aktualiseerimine ning kriiside ennetamine ja laiapõhjaline maandamine.
4. On aeg toetada ja nõuda ajateenistusele ning reservarmeele tugineva riigikaitse süsteemi säilitamist, tugevdamist ja arendamist. Elukutseline osa kaitseväest peab olema üldise kaitsevõimekuse lahutamatu, samaväärne kuid mitte esmatähtis osa.
5. On aeg võtta initsiatiiv rahvusvahelise julgeoleku küsimustes. Eesti peab arendama aktiivset rolli NATO kaitse- ja julgeolekupoliitika kujundajana. Eesti peab NATO raamistikus võtma enesele ainult võimetekohaseid ja mõtestatud kohustusi, mille täitmine ei kahjusta rahvuslikke huve, vaid tugevdab nii meie kui meie liitlaste julgeolekut. Eesti rahvusvaheline kaitsepoliitika on väärtuspõhine ja väldib rahvuslike huvidega vastuollu minevaid kokkuleppeid.
6. On aeg jätkata enesele seni võetud liitlaskohustuste täitmist NATO missioonides Afganistanis. Riik, mille julgeolekukontseptsioon tugineb NATO liikmelisusele, ei saa enesele lubada ühepoolset liitlaskohustuste hülgamist, sest see ohustaks meie enda julgeolekut. Me toetame tsiviilkomponendi arendamist ja selle osakaalu suurendamist Afganistani missioonil, et senisest enam keskenduda arengukoostööle ja tutvustada Eesti kogemust tsiviilühiskonna ja riigi ülesehitamisel.
7. On aeg teha koostööd. Lisaks aktiivsele liikmerollile NATO-s toetame kaitsealase koostöö, sealhulgas ühiste heidutusmehhanismide arendamist Soome ja Rootsiiga.
8. On aeg veelgi enam panustada küberjulgeoleku tagamisse, sest Eesti infoühiskonna areng liigub jätkuvalt tõusuteed ning sõltuvus elektroonilistest lahendustest kasvab. Loomes Eesti küberruumi turvalisuse kindlustamiseks ja küberkriiside haldamiseks vajaliku süsteemi ning integreerime selle teiste julgeoleku valdkondadega. Toetame Eesti juhtrolli küberkaitsealases tegevuses nii NATO-s kui EL-is, tagades valdkonna eelisfinantseerimise riigieelarvest.
9. On aeg edasi arendada ja luua Eesti jaoks sobilikke ja unikaalseid kaitselahendusi, mis tagaksid meie väheste ressursside ja rahvusliku potentsiaali maksimaalse kasutamise. Selleks loome kaitsetehnoloogiate uurimis- ja arendustöö süsteemi ning arendame oma kaitsetehnoloogiat kõrgetaset. Kaitsepoliitika lahutamatuks osaks on igakülgne ja võimetekohane tehnoloogiaalane koostöö NATO ja Euroopa Liidu vastavate organisatsioonidega. Koondame riigikaitse ja julgeolekualase hariduse andmise ühtse juhtimise alla, et tagada valdkonna integreeritud, ressursse säästev ja koostööd soosiv areng. Toetame jõuliselt tehnoloogiaalast koostööd NATO Teadus- ja tehnoloogiaorganisatsiooni ning Euroopa Kaitseagentuuriga. Seame eesmärgiks Eesti kaitsetööstuse konkurentsivõimeliseks kujundamise järgmise 10 aasta jooksul.

10. On aeg tagada Kaitseliidu areng Eesti riigikaitseüsteemi lahutamatu ja integreeritud osana. Iga kaitseliitlane peab tajuma oma rolli riigikaitstes ja saama vääriliselt tasustatud reaalse tegevuse eest.
11. On aeg investeerida Eesti vabadusse. Toetame riigikaitse kulutuste viimist 2% rahvuslikust SKP-st ning selle taseme osas erakondadeülese kokkuleppe saavutamist.

Välispoliitika

Jätkusuutliku Eesti välispoliitika peab oma olemuselt olema rahvuslikest huvidest lähtuv, julgeolekut tagav ning Eesti kodanike heaolu suurendav väärtuspoliitika. Selle kaljukindel eesmärk on aktiivse, põhimõttekindla ja mõtestatud välissuhtluse abil Eesti riigi ja rahva rahumeelse püsimise tagamine. Meie liikmelisus EL-is ja NATO-s peab olema sisustatud aktiivse osalusega nende organisatsioonide poliitika kujundamisel ja hoidmisel, väärtusi austaval, topeltstandardeid vältival ning kõigi riikide vabadust säilitaval kursil. Eesti eesmärk on saavutada usaldusväärse ent põhimõttekindla ja arvestatava liitlase tuntus nii NATO-s kui EL-s.

1. On aeg senisest aktiivsemalt otsida ja leida ühishuve ning koostöövõimalusi Põhjala riikidega, sealhulgas eriti energiajulgeoleku ja keskkonnakaitse valdkonnas.
2. On aeg mängida senisest aktiivsemat rolli NATO „avatud uste” poliitikas, sealhulgas Lääne-Balkanil ja Lõuna-Kaukaasias. Me võtame suuna Eesti aktiivsemale rollile Ida-Euroopa ja Kesk-Aasia eurointegratsioonist huvitatud riikide abistamisel, leides rakendust meie unikaalsele kogemusele riigi ja tsiviilühiskonna ülesehitamisel. Me toetame EL liitumisläbirääkimiste alustamist Türgiga.
3. On aeg tõhusalt osaleda rahvusvahelises koostöös siduvate kliimalepete sõlmimiseks, mis aitavad vähendada keskkonnapõgenike teket, ebastabiilsust ja julgeolekuriske. Toetame "keskkonnapõgeniku" kategooria lisamist ÜRO põgenikekonventsiooni.
4. On aeg välismajanduse arendamiseks. Eesti välismajanduspoliitika peab lisaks soodsa välismajanduskeskkonna loomisele, nii Eesti investeringuteks välismaal kui välisinvesteringuteks Eestis, ka praktilisel tasemel toetama Eesti ettevõtete pääsemist välisturgudele. Arendame tugevaid kultuuri- ja majandussuhteid ka väljaspool EL territooriumi. Välismajandusabi projektidest toetame jätkusuutlikke, ekspordivõimekust tõstvaid või investeringutele suunatud projekte.
5. On aeg väärtustada ning pidada strateegiliselt oluliseks lähedasi, konstruktiivseid liitlassuhteid Ameerika Ühendriikidega, kui Eestile olulise julgeoleku ja majanduskoostöö partneriga.
6. On aeg suhetes Venemaaga lähtuda heanaaberlikust ja vastastikust usaldust tugevdavast välispoliitilisest joonest, mis ei unusta demokraatlike printsiipide austamist ja vähemusrahvuste, sealhulgas eriti soomeugri rahvaste õigusi.
7. On aeg jagada vastutust maailma keskkonnaprobleemide lahendamisel. Arenenud Euroopa riigina peab Eesti andma oma väärilise panuse vaesuse ja keskkonnaprobleemide vähendamisele maailma eri piirkondades. Arengukoostöös keskendub Eesti iseseisva võrgustiku arendamise kõrval suuremale arengu- ja humanitaarabi alasele panustamisele läbi ÜRO struktuuri ja tugevate rahvusvaheliste kodanikuühenduste ning koordineeritult OECD arenguabi komiteega.
8. On aeg selgeks ja eesmärgistatud välispoliitikaks. Väärtuspõhiselt, vabadust ja vabaduspüüdlusi austavalt välispoliitiliselt kursilt kõrvalekaldumist peame ohuks riigi ja rahva tulevikule. Me ei tohi unustada, et välispoliitika ei ole pelgalt välissuhtlus.

[Lae alla pdf failina->](#)

Esita küsimus
Toeta
Astu liikmeks

Kandidaadid
Programm
Tegevuste kalender

Pressikeskus
Kontakt
Asukoht

ERAKOND EESTIMAA ROHELISED

Toom-Rüütli 10 - 3, 10130 Tallinn

info@erakond.ee; Tel: +372 6422 097

